

หนังสือใหญ่ 'ฉบับราษฎร์'

ที่วัดชนอน (ราชบุรี)

สุวรรณภูมิ
สังคมวัฒนธรรม

ยังมีลมหายใจรวยริน

หนังใหญ่ 'ฉบับราษฎร์'

ที่วัดขนอน (ราชบุรี)

สุวรรณภูมิ
สังคมวัฒนธรรม

ยังมีลมหายใจรวยริน

ตัวหนังใหญ่สมัย
รัชกาลที่ 5 จัดแสดง
ในพิพิธภัณฑ์หนัง
ใหญ่วัดขนอน โดย
มีคำอธิบายทั้งภาษา
ไทยและอังกฤษอย่าง
สั้นๆ พร้อมด้วยเสียง
บรรยายเล่าเรื่องราว
ของหนังใหญ่ตลอด
การเข้าชม รวมถึง
เอกสารประกอบ
อีกด้วย เปิดทุกวัน
08.00-17.30 น. (ชม
ฟรี)

รวมเกียรติ ตอน ทุนมานถวายแหวน หนังใหญ่ "ฉบับราษฎร์" แห่งเดียวในเมืองไทยที่
มีแหล่งผลิตอยู่ที่วัดขนอน ๓ อำเภอ ๑ จังหวัด คือ ราชบุรี ๑ นครปฐม ๑ และสมุทรสาคร ๑

มีคำอธิบายทั้งภาษาไทยและอังกฤษอย่างสั้นๆ พร้อมด้วยเสียงบรรยายเล่าเรื่องราวของหนังใหญ่ตลอดการเข้าชม รวมถึงเอกสารประกอบอีกด้วย เปิดทุกวัน 08.00-17.30 น. (ชมฟรี)

รามเกียรติ์ ตอน หนุมานถวายนางพญา หนังกว้าง “ฉับรายบุรี” แห่งเดียวในเมืองไทยที่ยังหลงเหลืออยู่ที่วัดขนอน ต.สร้อยฟ้า อ.โพธาราม จ.ราชบุรี อารามเก่าแก่ในชุมชนมอญริมแม่น้ำแม่กลอง ศูนย์กลางการดูแลสืบทอดหนังใหญ่ มีให้ชมทุกสัปดาห์ (เสาร์ 10.00 น. อาทิตย์ 11.00 น. วันละ 1 รอบ) ชมฟรี แต่สามารถบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนได้ สอบถามเพิ่มเติม โทร. 0-3223-4834, 08-9555-4195

วงปี่พาทย์วัดขนอน ฟังสอนวงเกือบทั้งหมดเป็นเด็กผู้หญิงโบราณ ผู้หญิงห้ามเชิดหนัง)

วัดขนอนมีตัวหนังใหญ่สลักไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดย **พระครูศรีธาสุทธร** (หลวงปู่กล่อม) เจ้าอาวาสยุคนั้น ชักชวนช่างฝีมือ เช่น **ครูอึ้ง, ช่างจาด, ช่างจ๊ะ,** และ **ช่างฟ่ง** มาร่วมกันสร้างขึ้น เริ่มจากชุดหนุมานถวายนางพญา และชุดอื่นๆ

รวม 9 ชุด เป็นหนัง 313 ตัว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีโปรดให้อนุรักษ์หนังใหญ่เหล่านี้ไว้ นอกจากนี้จะดำเนินการซ่อมแซมตัวหนังเดิมแล้วยังโปรดให้สร้างของใหม่เลียนแบบของเดิม เพื่อใช้งานแทนไม่ให้ของเก่าทรุดโทรม โดยคณาจารย์คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับอาจารย์สุชาติ ทรัพย์สิน ผู้เชี่ยวชาญด้านการแกะหนังตะลุง จากนครศรีธรรมราช

เชิดหนัง เล่นเงา

หนังใหญ่ คือการละเล่นที่นำตัวหนังที่ฉลุเป็นรูปตัวละครต่างๆ แล้วเชิดให้เงาปรากฏบนจอ โดยมีคนพากย์ เຈຈา และปี่พาทย์บรรเลงประกอบ

เหตุที่เรียกหนังใหญ่เพราะตัวหนังมีขนาดใหญ่ ต้องใช้หนังวัว 1 ตัว มาทำความสะดวก ตากแห้ง และนำมาฉลุหนังใหญ่ได้ 1 ตัว ต่างจากหนังตะลุงที่ตัวหนังขนาดเล็ก

ทั้งหนังใหญ่และหนังตะลุง คือการเล่นเงา หรือ Shadow Play ซึ่งเป็นวัฒนธรรมร่วมของอุษาคเนย์หรือภูมิภาคอาเซียน (เขมร เรียกแสบก (อ่านว่า สะ-แบก)

อินโดนีเซียเรียก วาหยัง] มีร่องรอยหลักฐานมานานนับพันปีมาแล้ว

ดีเกราะเคาะโกร่ง โหมโรงหนังใหญ่

ทุกเสาร์-อาทิตย์ช่วงสายๆ เสียงปี่พาทย์โหมโรงโดยวงเยาวชนในท้องถิ่น ดังขึ้นที่ “โรงมหรสพ” ในวัดเป็นประจำทุกสัปดาห์ เป็นสัญญาณบอกว่าหนังใหญ่เริ่มแสดง โดยสาธิตท่วงท่า เล่าความเป็นมาของหนังใหญ่ จากนั้นจึงเริ่มเชิดหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์ตอนหนุมานถวายนางพญา

คนเชิด เชิดตัวหนังใหญ่น้ำหนักกว่า 3 กิโลกรัม สลักลวดลายวิจิตรบรรจง ลงสีสันทามชวนมอง โดดเด่นไปบนฉากขาวเรียบง่าย เสริมให้ตัวหนังโดดเด่น เล่าเรื่องราวตามท้องเรื่อง บทเพลงประกอบตามจังหวะลีลา ทั้งกราวนอก ตระ เชิด ฯลฯ เล่นไปจนจบตอนในเวลาราวครึ่งชั่วโมง

ความงดงามน่าชมของหนังใหญ่ไม่ได้มีแค่ตัวหนังแสนประณีต และเพลงไพเราะ แต่ลีลาการเชิดก็มีส่วนสำคัญ เพราะคนเชิดต้องออกท่าทางต่างๆ ที่ทั้งซัดซ้อยและแข็งแรงกำยำในเวลาเดียวกัน โดยคนเชิดทั้งหมดเป็นผู้ชายตามแบบโบราณ (เพราะมีข้อห้ามผู้หญิงเชิดหนัง) รวมทีมเชิดเกือบ 20 คน ส่วนใหญ่อยู่ในวัย 20-30 ปี

นอกจากนี้ยังมีเด็กๆ ที่มาเชิดตัวละคร “ลิงเล็กลิงน้อย” ประกอบ ซึ่งทางชุมชนมีการปลูกฝังและฝึกสอนเริ่มตั้งแต่ยังเล็ก เกือบทั้งหมดเป็นนักเรียนชั้นประถม

บราษณ์ อน (ราชบุรี) ฉายใจรวยริน

พิพิธภัณฑน์หนังใหญ่ 'มีชีวิต'

พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดชนอน อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ชาวบ้านย่านนี้
โดยกำเนิด เคยเป็น
คนเชิดหนังใหญ่มา
ก่อน กระทั่งบวชจึง
เลิก แล้วหันมาศึกษา
เรื่องราวของหนังใหญ่
รวมถึงบริหารจัดการ
พิพิธภัณฑน์ และการ
แสดง

"อาตมาเคยได้ยิน
นักวิชาการเขาพูด
ว่าการทำพิพิธภัณฑน์

ท้องถิ่น เป็นการแสดงตัวตนของเจ้าของ ทำขึ้นมาแล้วใครจะดูหรือไม่ดู ไม่สนใจ"

"วัดชนอนประสบความสำเร็จเป็นที่พอใจ แต่ยังคงคาดหวังว่าในอนาคต อยากทำให้เป็น
พิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต นั่นคือมีการแสดงหนังใหญ่เป็นประจำทุกสัปดาห์ และสามารถเดินทางไป
แสดงที่อื่นได้ด้วย ไม่ใช่มีแต่ตัวหนังจัดแสดงให้ชมอย่างเดียว"

"สิ่งที่คิดว่ายังขาดอยู่คือ บุคลากรที่ช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์ รวมถึงงบประมาณ ซึ่ง
ปัจจุบันก็มีหน่วยงานรัฐบาลเข้ามาช่วยดูแลบ้าง แต่จำนวนไม่มากนัก ซึ่งเราก็เข้าใจ เพราะยัง
มีพิพิธภัณฑน์หรือชุมชนอื่นๆ อีกมากมายที่ทางภาครัฐต้องดูแล"

วงปี่พาทย์วัดชนอน

ครูสุเทพ นิ่มอนงค์ อายุ 75 ย่าง 76 ปี

ชาวอำเภอลพบุรี จ.สมุทรสงคราม ผู้ฝึกสอนและควบคุมวงปี่พาทย์

"สอนปี่พาทย์ให้
เด็กเป็นเรื่องยากมาก
ต้องใจเย็นและเอาใจ
เด็ก บางครั้งต้องซื้อ
ขนมให้กิน"

"ผมคุมวงปี่พาทย์
วัดชนอนมานาน 17
ปีแล้ว เดิมหากินทาง
ดนตรีไทยนี้แหละ
เป็นศิษย์ครูอุทัย แก้ว
ละเอียด ศิลปินแห่ง
ชาติ แล้วทางโรงเรียน
วัดชนอนจ้างมาเป็นครู

สอนดนตรีไทย เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันก็ชวนมาคุมวงปี่พาทย์ที่วัดชนอน"

สมาชิกวงปัจจุบันมี 17 คน เป็นผู้หญิงเกือบทั้งหมด เพราะผู้ชายจะให้ไปเชิดหนังใหญ่ ส่วน
ผู้หญิงที่โบราณเขาห้ามเชิดหนังเลยมาอยู่วงปี่พาทย์ เด็กที่สุดในวงตอนนี้อยู่ชั้น ป.3 รัับหน้าที่
ตีโกร่ง โดสุดอยู่ชั้น ม.6 อายุ 17 ปี

อนุรักษ์ แต่ไม่ติดกรอบ

จฬิรณธ์ ภารกุลพงศ์ ลูกชายอดีตนายหนังใหญ่ เยวชนชูดแรกที่ฝึกเชิดหนังใหญ่ วัด
ชนอน ราว 20 ปีก่อน ปัจจุบันเป็นผู้จัดการคณะหนังใหญ่วัดชนอน

มีการวางแผน
งานในอนาคต เพื่อ
สืบสานต่อไปนอก
เหนือจากปลูกฝัง
เยาวชนในท้องถิ่นให้
รักและหวงแหน อีกทั้ง
จัดแสดงหนังใหญ่ใน
แนวทางดั้งเดิมแล้ว ยัง
มีแนวคิดที่จะประยุกต์
และสร้างสรรค์งาน

ชนโดยครูสุเทพ นิมมอนงค์ (ผู้อาวุโสแห่งตึกทองตะโพน) สมาชิก
เนื่องจากเด็กผู้ชายจะไปฝึกเชิดหนังใหญ่ (ตามธรรมเนียม

อนุรักษ์ แต่ไม่ติดกรอบ

จพรรณ์ ถาวรกุลพงศ์ ลูกชายอดีตนายหนังใหญ่ เยาวชนชุดแรกที่ฝึกเชิดหนังใหญ่ วัด
ชนอน ราว 20 ปีก่อน ปัจจุบันเป็นผู้จัดการคณะหนังใหญ่วัดชนอน

มีการวางแผน
งานในอนาคต เพื่อ
สืบสานต่อไปนอก
เหนือจากปลูกฝัง
เยาวชนในท้องถิ่นให้
รักและหวงแหน อีกทั้ง
จัดแสดงหนังใหญ่ใน
แนวทางดั้งเดิมแล้ว ยัง
มีแนวคิดที่จะประยุกต์
และสร้างสรรค์งาน
ใหม่ๆ โดยใช้การแสดง
ประเภทอื่นเข้ามาผสม

ผสานอีกด้วย

“ในส่วนของการเล่นแบบธรรมเนียมนิยม เน้นอนว่าจะต้องมีการคงไว้ แต่ตอนนี้ ก็คิด
เรื่องการประยุกต์ นำเทคโนโลยี อย่างแสงสีเสียงเข้ามาผสม หรือในอนาคตอาจจะร่วมแสดง
กับตัวโซน หุ่น หรือเอาการร่ายรำเพิ่มเข้ามา คือเป็นแบบสื่อผสม ทำให้มีมิติมากขึ้น”

“นอกจากแสดงที่วัดแล้ว เราก็รับงานอีเวนต์ด้วย แต่จะเลือกเฉพาะรูปแบบที่เหมาะสม
เท่านั้น”

“อีกแนวคิดหนึ่งคือ นำเนื้อเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากรามเกียรติ์มาทำในรูปแบบหนังใหญ่—
นี่เป็นสิ่งที่คิดไว้ในอนาคต ไม่รู้ว่าจะเกิดได้ไหม (ยิ้ม)” จพรรณ์เล่าถึงความวาดหวังในอนาคต
ก่อนจะกล่าวทิ้งท้ายว่า

หนังใหญ่เหล่านี้ วัดชนอนไม่ได้เป็นเจ้าของ เราแค่ช่วยกันดูแล เพราะมันเป็นสมบัติ
ของแผ่นดิน

ศึกษาโรงเรียนวัดชนอนที่พ่อแม่นำมาฝากไว้ให้ฝึกฝนเพื่อ
เป็นทักษะติดตัวและช่วยสืบสานวัฒนธรรมของท้องถิ่น

หนึ่งเดียวในไทย

หนังใหญ่ ‘ฉบับราชภัฏ’

น่าเชื่อว่า ย่านวัดชนอนในอดีตอาจเป็นชุมชนพ่อค้า
ที่มีกำลังทรัพย์ถึงจะสามารถสนับสนุนมหรสพชั้นสูงตาม